

Excursie Vlijmens Ven, Moeraswerkgroep KNNV

Datum en tijd:

Za 30 juli 2022 van 10.00 tot 12.30 uur met 's middags een rondwandeling door de aangrenzende Moerputten.

Vertrekplaats: Sint Jorisstraat 16, 5253BL Nieuwkuijk.

<https://goo.gl/maps/Je38sbnd6Yab1ZoEA>

Deelnemers:

Betty van Leeuwen, John Bruinsma, Johannes Jonckers Nieboer, Janny Resoort, Koos Meesters, Kees Dekker, Roger Meijs, Jan Cevat.

Organisatie: Kees Dekker en Janny Resoort

Excursieleider: John Bruinsma

Verslag en foto's: Janny Resoort

Het Natura 2000-gebied Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek is vrijwel aanééngesloten en ligt in de provincie Noord-Brabant ten zuidwesten van 's-Hertogenbosch. Het heeft een oppervlakte van **931 hectare**, valt onder Natura 2000 en heeft met behulp van de Life subsidie van Natura 2000 het gebied heringericht met als doelstellingen de kranwierwateren, blauwgraslanden en Glanshaverhooilanden uit te breiden/verbeteren. Hierbij waren en zijn 9 organisaties betrokken.

<https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/natura-2000-beheerplannen/132-vlijmens-ven-moerputten-bossche-broek/>

<https://www.natura2000.nl/gebieden/noord-brabant/vlijmens-ven-moerputten-bossche-broek>

Vlijmens Ven is tevens onderdeel van een groter moerassig gebied waar ook De Moerputten en de Bossche Broek deel van uitmaken. Dit laaggelegen gebied werd vroeger gebruikt als overlaatgebied voor het water dat van de zuidelijk gelegen dekzandruggen afstroomde. Die functie heeft het gebied nu weer, dit om overstromingen in Den Bosch te voorkomen. De ontwikkeling van natuur gaat hier hand in hand met de hoogwateraanpak 's-Hertogenbosch (HoWaBo) van het waterschap Aa & Maas. Dat plan moet 's-Hertogenbosch in tijden van hoogwater op de Maas, de Dommel en de Aa beschermen tegen overstromingen. Het is dan ook een mooi voorbeeld van een natuurlijke klimaatbuffer; natuurherstel gaat samen met waterveiligheid.

Blauwgrasland

Onder de noemer 'Blues in the Marshes' werd afgelopen jaren het blauwgraslandgebied uitgebreid met ruim 100 hectare door de bovengrond af te graven, om de opgestapelde meststoffen af te

voeren. Deze grond werd deels door het Waterschap Aa en Maas hergebruikt voor de aanleg van kades. Op de schrale ondergrond kan dan weer blauwgrasland ontstaan.

Wil je meer lezen over het project:

- [Layman's Report](#) - Hét rapport dat voor iedereen goed leesbaar is en waarin je wordt meegenomen in het project.
- <https://res.cloudinary.com/natuurmonumenten/raw/upload/v1539008589/2018-10/Natuurmonumenten-Blues-in-the-Marshes-Laymans.pdf>
- [Socio Economic Review](#) - Welke effecten heeft het project gehad op de omgeving? Lees meer over de ervaringen van bezoekers en de ecosystemendiensten.
- <https://res.cloudinary.com/natuurmonumenten/raw/upload/v1539009103/2018-10/SocioEconomicReport-2018.pdf>
- https://www.natuurkennis.nl/Uploaded_files/Zelf/piet-schipper.15dcbc.pdf

Excursie:

Natuurmonumenten is de eigenaar van het gebied en heeft ons vergunning verleend om de waterplanten te onderzoeken. We mogen met maximaal tien personen het Vlijmens Ven in; voorwaarde is dat we hesjes dragen.

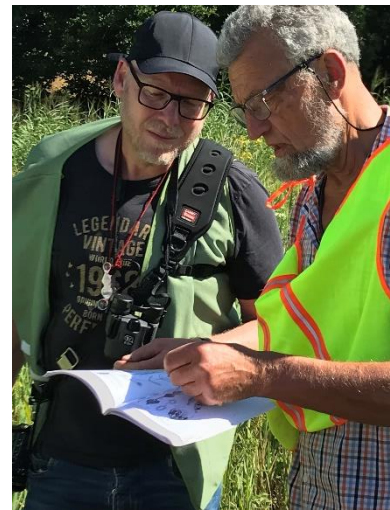
Op deze zeer warme dag – rond de 32 graden – gaan we vol verwachting het veld in met een loep, hesje (verplichting van NM), hark en het boek *Kranswieren* van John Bruinsma, om kranswieren en andere (onder)waterplanten te vinden en te leren determineren onder leiding van John.

Koos Meesters benutte deze locatie om monsters te nemen van sialalgen. Het verslag hiervan vindt u op bladzijde 4

De eerste waarneming was al direct een voltreffer; *Kruipende moerasweegbree - Baldellia ranunculoides subsp. repens*, een zeer zeldzame voorkomende waterplant / Rodelijstsoort
Zie bijlage 1

Verder troffen we nog naast de algemene soorten water- en oeverplanten soorten aan die uitgebreid werden gedetermineerd, zoals Smalle en Brede waterpest, Pilvaren, Teer kransblad, Mattenbies, Ongelijkbladig fonteinkruid, Heen, Glanzig fonteinkruid, Drijvend fonteinkruid

Al met al een zeer leerzame ochtend waarbij John ons uitgebreid college gaf. Het aantal waarnemingen betreffende de aan kwel gelieerde waterplanten en kranswieren viel erg tegen.

Of de oorzaak van deze weinige tot geen waarnemingen van kranswieren ligt dat er eerder in het OBN rapport van Piet Schipper zorgen geuit zijn over de bedreigingen voor de kranswieren bij het verdwijnen van afwateringssloten is niet te bewijzen maar het is wel teleurstellend dat de aanwezigheid van de kranswieren en aan kwel gelieerde planten niet of nauwelijks werden vastgesteld.

In de middagpauze op het terras van theetuin de Pimpernel verraste John ons nog met de uitgave en overhandiging van 2 belangrijke Duitse uitgaven van waterplanten

[Band 1 Makrophytenschlüssel Endfassung 2011 12 01 kvdw.pdf](#)

[Band 2 Makrophytenschlüssel Endfassung 2011 12 01 kvdw.pdf](#)

(op te vragen bij Kees Dekker)

Ook Rogier Meys wees ons nog op een interessante gedigitaliseerde waterplantengids van Roelf Pot
<https://edepot.wur.nl/118796>

Verslag waarnemingen sieralgen door Koos Meesters, specialist in sieralgen.

Koos: "Op 30 juli werden op 3 locaties in sloten in het Vlijmensven sieralgenmonsters genomen. Zowel uit meting als uit de soortensamenstelling bleek dat er sprake is van een zwak zuur, mesotroof tot mesotroof/eutroof milieu waarbij de invloed van kwel op locatie 2 het duidelijkst naar voren kwam met de daar gemeten geleidbaarheid van $58 \mu\text{S cm}^{-1}$. Over het geheel genomen komt een goede natuurwaarde van 8^1 naar voren met op locatie 2 het grootste aantal soorten (31). In totaal lag de diversiteit op 51. De graslanden waren te droog om te bemonsteren.

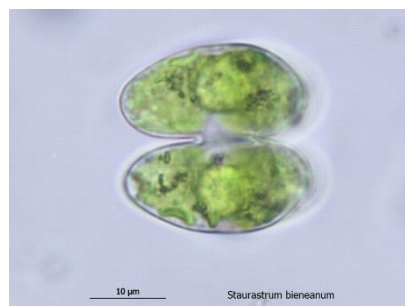
Vermeldenswaard zijn enkele toch zeker niet algemene soorten zoals *Staurastrum bieneanum*; *Cosmarium fontigenum* en *Desmidium swartzii*. Laatstgenoemde echter niet in een erg vitale conditie. Mogelijk leidt de huidige droogte toch tot een achteruitgang van de waterkwaliteit."

- 1) Bron: Coesel, P.F.M., 1998. Sieralgen en natuurwaarden. Wetensch. Meded. KNNV 224, Utrecht.

MNr	r	N Locaties	Datum	X	Y	Zuurgraad	pH	EC
		Vlijmensven locatie						
1	1	1	30-7-2022	142,543	410,763	Zwak zuur		
		Vlijmensven locatie					5,	
2	2	2	30-7-2022	142,674	410,718	Zwak zuur	5	58
		Vlijmensven locatie						27
3	3	3	30-7-2022	142,408	410,604	Zwak zuur		8

Rode Lijst soorten
(Locatienummers)
Cosmarium wittrockii (1, 2)

Foto's Koos Meesters:

Locatienummer	1	2	3
X-coord	142,543	142,674	142,408
Y-coord	410,763	410,718	410,604
pH	5,5		
Geleidingsvermogen (uS/cm)		58	278
	r	s	RL
1 <i>Closterium diana</i> var. <i>arcuatum</i>	1	2	1
2 <i>Closterium diana</i> var. <i>diana</i>	1	2	1
3 <i>Closterium incurvum</i>		2	2
4 <i>Closterium intermedium</i>			1

5	<i>Closterium parvulum</i> var. <i>parvulum</i>		1		
6	<i>Closterium pronum</i>		1		1
7	<i>Closterium tumidulum</i>				1
8	<i>Closterium venus</i>		2	1	1
9	<i>Cosmarium angulosum</i> s.l.	2		1	
10	<i>Cosmarium boeckii</i>	1 1		1	
11	<i>Cosmarium boitierense</i> var. <i>boitierense</i>	1			1
12	<i>Cosmarium coeselii</i>				1
13	<i>Cosmarium depressum</i>	2		1	
14	<i>Cosmarium dickii</i>	1 2			2
15	<i>Cosmarium fontigenum</i>	1 2		1	1
16	<i>Cosmarium goniodes</i> var. <i>subturgidum</i>	2		1	1
17	<i>Cosmarium hornavanense</i>	1 2	1		
18	<i>Cosmarium humile</i> var. <i>humile</i>	2			1
19	<i>Cosmarium impressulum</i>				1
20	<i>Cosmarium laeve</i>			1	
21	<i>Cosmarium moniliforme</i> var. <i>panduriforme</i>	1		3	
22	<i>Cosmarium obtusatum</i>	1			1
23	<i>Cosmarium phaseolus</i> var. <i>elevatum</i>	1		1	
24	<i>Cosmarium punctulatum</i> var. <i>subpunctulatum</i>	1	2		2
25	<i>Cosmarium regnellii</i>		1	1	1
26	<i>Cosmarium reniforme</i> var. <i>reniforme</i>	1		1	
27	<i>Cosmarium spec.</i>		1		
28	<i>Cosmarium subcostatum</i> var. <i>minus</i>	2			1
29	<i>Cosmarium subgranatum</i> var. <i>borgei</i>		1		1
30	<i>Cosmarium tenue</i>			1	
31	<i>Cosmarium wittrockii</i>	2 3 *	1	1	
32	<i>Desmidium swartzii</i>	1 3		1	
33	<i>Euastrum oblongum</i>	1 2			1
34	<i>Netrium digitus</i> var. <i>lamelosum</i>			2	
35	<i>Pleurotaenium ehrenbergii</i>	1 1		1	
36	<i>Pleurotaenium trabecula</i>	2	1		
37	<i>Staurastrum avicula</i> var. <i>avicula</i>	2		1	1
38	<i>Staurastrum avicula</i> var. <i>lunatum</i>	1 1		1	
39	<i>Staurastrum bieneanum</i>	1 2	1	1	
40	<i>Staurastrum boreale</i>				1
41	<i>Staurastrum crenulatum</i>			2	
42	<i>Staurastrum haaboeliense</i>	3			1
43	<i>Staurastrum hexacerum</i>		1		
44	<i>Staurastrum inflexum</i>				1
45	<i>Staurastrum polymorphum</i>			1	
46	<i>Staurastrum ralfsii</i> var. <i>depressum</i>	1 2		3	2
47	<i>Staurastrum striolatum</i>	2 2			1
48	<i>Staurastrum tetracerum</i> var. <i>irregulare</i>			2	
49	<i>Staurastrum turgescens</i>	2		2	
50	<i>Staurodesmus dejectus</i> var. <i>apiculatus</i>	1 2		2	
51	<i>Staurodesmus extensus</i>			1	
52	<i>Xanthidium antilopaeum</i> var. <i>antilopaeum</i>	2		2	1

Moerputten

In de middag bezochten we de Moerputten, <https://www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-de-natuur/wandelroute-bruggenroute-moerputten>

een teleurstellend bezoek daar dit gebied grotendeels verdroogd was en er nog maar weinig bloeiende planten te zien waren.

Wel één opvallende waarneming van een Pimpernelblauwtje.

BIJLAGE 1

Kruipende moerasweegbree - *Baldellia ranunculoides* subsp. *repens*

Bron van de volgende info: waarneming.nl en verspreidingsatlas.nl

Naamgeving

Baldellia = vernoemd naar Graaf Bartolomeo Bartolini-Baldelli, een 19e eeuwse Italiaanse botanist. *ranunculo ides* = ranonkelachtig, *r epens* = kruipend

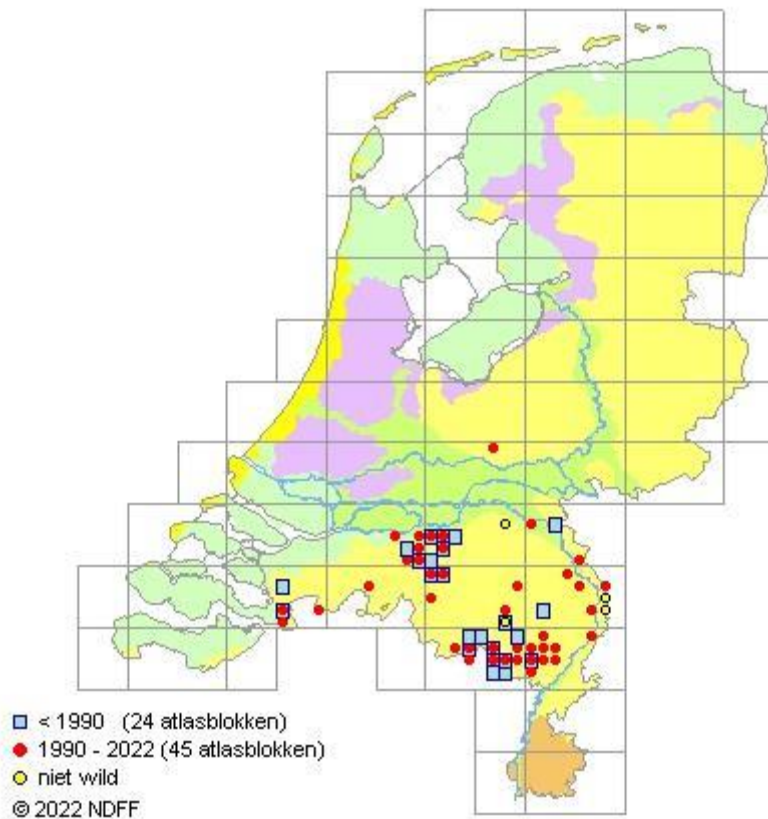

Kruipende moerasweegbree heeft 2-6 bloemen per 'verdieping', de meeldraden zijn groter dan 1 mm, op de vruchtjes (minder dan 20 op een ca. 8 mm breed hoofdje) zitten papillen. De plant wortelt meestal op de knopen, de bloemen zijn vaak beduidend groter en meestal donkerder roze dan die van de andere ondersoort Stijve moerasweegbree *Baldellia ranunculoides* subsp. *ranunculoides*.

Verspreiding

In Nederland en België is Kruipende moerasweegbree een zeldzame plant op zandige, vochtige open terreinen. Ze komt vooral voor in het pleistoceen in en langs voedselarme wateren (met name vennen en poelen), maar groeit ook in duinvalleien. Kruipende moerasweegbree is vrijwel beperkt tot de Kempen (in België en Nederland). In België is dat direct de hoofdverspreiding van de soort.

Ook in Nederland komt Kruidende moerasweegbree buiten de Kempen nauwelijks voor en bepaalt Stijve moerasweegbree de verspreiding elders van de soort.

Familie: [Alismataceae](#)
Groep: eenzaadlobbigen (bloemplanten)
Voorkomen in Nederland
Status: Rode Lijst: Kwetsbaar
Trend sinds 1950: achteruitgegaan (25-50%)
Zeldzaamheid: zeldzame soort
Indigeniteit: oorspronkelijk inheems
Monitoring
Indicatorsoort: typische soort (Natura2000)

Bron: NDFF Verspreidingsatlas